

Genomförande av direktivet om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten (Ds 2025:5)
(Ju2025/00355)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

Sammanfattning

Fakultetsnämnden instämmer i förslaget om att Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2024/1069 om skydd för personer som deltar i den offentliga debatten mot uppenbart ogrundade anspråk eller rättegångsmissbruk (strategiska rättsprocesser för att hindra offentlig debatt) bör genomföras i en lag. Lagens tillämpningsområde bör inte gälla för tryckfrihets- och yttrandefrihetsmål, utan endast civilrättsliga mål där parterna förfogar över processen.

Fakultetsnämnden efterfrågar dock förtydliganden beträffande lagens beteckning och vissa klarlägganden när det gäller direktivets krav på att Sverige ska säkerställa att tredjelandsdomar riktad mot svarande med hemvist i Sverige i s.k. munkavleprocesser inte erkänns eller verkställs här i riket.

5.2 En ny lag för gränsöverskridande tvister

Fakultetsnämnden instämmer i förslaget att de föreslagna bestämmelserna bör samlas i en lag.

Trots att det framgår av förslagets 1 §, anser vi dock att det av lagens beteckning bör framgå att den enbart tar sikte på gränsöverskridande och internationella fall. Ett tillägg i lagens beteckning bör därför göras: lag om skydd för deltagande i den offentliga debatten *i internationella situationer*. Härigenom visar lagstiftaren tydligt att lagen inte gäller rent inhemska mål, vilket man annars kan förledas att tro. Ett sådant förtydligande skulle även överensstämma med annan internationellt privat- och processrättslig reglering som antagits för att genomföra unionsrätt.

5.7.1 Skäl att vägra erkännande och verkställighet av domar som meddelats i tredjeland (artikel 16)

Fakultetsnämnden efterlyser i denna del av förslaget ett klarläggande.

Utgångspunkten i svensk rätt är enligt 3 kap. 2 § utsökningsbalken att det krävs stöd i lag eller annan författning för att en utländsk dom ska kunna verkställas här i riket. Detsamma gäller för erkännande av en utländsk dom. Det följer inte av 3 kap. 2 § utsökningsbalken, men av rättspraxis och förarbeten, se NJA 1986 s. 119 och prop. 1982/83:117 s. 6–7. I svensk rätt går sålunda en viktig skiljelinje mellan de fall där svenskt lagstöd finns för att erkänna eller verkställa utländska domar och de fall där sådant lagstöd saknas.

Svenskt lagstöd för att erkänna och verkställa utländska domar på privaträttens område/på frågor av civil eller kommersiell natur finns numera i unionsrätt (2012 års Bryssel I-förordning) och i internationella konventioner som EU har tillträtt å EU-medlemsstaternas vägnar (2007 års Luganokonvention, 2005 års Haagkonvention och 2019 års Haagkonvention). Dessa instrument innehåller sina egna vägransgrunder om när en dom kan vägras erkännande eller verkställighet i en anmodad medlems- eller konventionsstat.

Beträffande de utländska domar som inte omfattas av svenskt lagstöd är utgångspunkten att domen inte gäller i Sverige och den kan inte heller verkställas här. Från svenskt perspektiv inbegriper det domar från flertalet av världens länder, t.ex. Australien, Asien, Afrika, Indien, Kanada, Kina, Latinamerika och USA. Sverige tillhör sålunda en kategori av länder som har en negativ inställning till utländska domar.

I vissa andra medlemsstater, t.ex. Frankrike, Italien och Tyskland, är presumptionen i stället att utländska domar som inte omfattas av unionsrättslig reglering eller internationella konventioner kan erkännas och verkställas. I dessa medlemsstater finns också nationell lagstiftning om hur tredjelandsdomar ska tas emot. Svensk rätt innehåller inte någon sådan reglering. I betänkandet anges att i de fall där det inte finns någon lagfäst möjlighet att erkänna eller verkställa tredjelandsdomar i Sverige uppfyller Sverige kraven i art. 16 (Ds 2025:5 s. 67).

Vår bedömning är att denna slutsats inte tillräckligt speglar det svenska rättsläget eller uppfyller direktivets krav i art. 16. I de oreglerade fallen kan nämligen en vinnande part med en tredjelandsdom riktad mot en svarande med hemvist i Sverige ansöka om stämning vid svensk domstol för att få domen granskad och omvandlad till en svensk dom som är verkställbar här i riket i ett s.k. särskilt prövningsförfarande. I

detta förfarande kontrolleras den utländska domen och det bakomliggande rättsförhållandet mot parternas yrkanden. Den svenska domstolen agerar då som om den vore en överinstans till den utländska domstolen som meddelat domen (om det särskilda prövningsförfarandet se vidare Linton, Erkännande och verkställighet av utländska domar i förmögenhetsrätt s. 450–452). Den utländska domen kan ha en viss bevisverkan i ett sådant svenskt förfarande.

Om denna väg används för att försöka uppnå en i Sverige gångbar dom, måste en svensk domstol kunna agera så att kraven i art. 16 i direktivet uppfylls. Det kan lämpligen ske genom att talan ogillas till följd av att det uppenbart skulle strida mot grunderna för den svenska rättsordningen (*ordre public*) att omvandla en tredjelandsdom som meddelats i en munkavleprocess till en svensk dom.

Förslag till remissyttrande har i detta ärende upprättats av professor Anna Jonsson Cornell och professor Marie Linton. Yttrandet har på delegation avgetts av fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer